

Brandos darbas: pagrindiniai principai ir įgyvendinimas

Arvydas Stankus, Raseinių r. Ariogalos gimnazijos direktorius

Ingrida Jankauskienė, Raseinių r. Ariogalos gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Seminaro struktūra

- I dalis. Brandos darbo pagrindiniai principai ir vykdymas
- II dalis. Brandos darbo, jo aprašo ir pristatymo rengimo rekomendacijos ir vertinimo kriterijų analizė

Brandos darbo taikinyis

Kūrybingas, atsakingas, motyvuotas, planuojantis, veiksmingai komunikuojantis, sąžiningas, kritiškai mąstantis, keliantis probleminius klausimus, konstruktyviai sprendžiantis problemas, įsivertinantis, siekiantis įgyti žinių ir taikantis problemų sprendimo strategijas.

- **mokėjimo mokytis** (atsakomybę už savo mokymąsi, gebėjimą rinktis ir taikyti tinkamas mokymosi strategijas (būdus), planuoti mokymąsi, save motyvuoti);
- **komunikavimo** (gebėjimą pasirinkti priemones ir būdus informacijai rasti ir perteikti, veiksmingai komunikuoti kalbinėmis ir nekalbinėmis priemonėmis);
- **pažinimo** (gebėjimą įvardyti problemą, numatyti jos sprendimo etapus ir nuosekliai veikti, kritiškai mąstyti, daryti pagrįstas išvadas);
- **asmeninę** (darbą atlikti sąžiningai, gerbti autorių teises, gerbti ir toleruoti kitus, valdyti emocijas ir jausmus);
- **socialinę pilietinę** (rūpinasi kitų ir aplinkos saugumu);
- **iniciatyvumo ir kūrybingumo** (kūrybingai, nestandartiškai mąstyti ir veikti, kelti idėjas, gebėti jomis pasinaudoti);
- **kultūrinę** (atsakingai ir kūrybingai dalyvauti kultūros procesuose, puoselėti kultūros paveldą).

Koks brandos darbo statusas Lietuvoje?

- 2015 metais patvirtinta Brandos darbo programa
- 2016 metais patvirtinta Brandos darbo vykdymo instrukcija
- Įgyvendinimas prasideda 2017–2018 mokslo metais
- 2018 metų Geriausiųjų eilės sudarymo Tvarkos apraše (3 priedas) – kai pirmojo arba antrojo dalyko brandos darbo įvertinimas ne žemesnis nei 9 skiriama 0,25 balo

Neprivalomas.

Prilyginamas **mokykliniam** brandos egzaminui, atlikus brandos darbą ir išlaikius lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą, mokinys gali gauti brandos atestatą.

BD bandomajame tyrime dalyvavusios mokyklos (2009 ir 2012 m.)

2009 ir 2012 m.

Kėdainių šviesioji gimnazija

Klaipėdos Žemynos
gimnazija

Raseinių r. Ariogalos
gimnazija.

Skuodo r. Ilakių gimnazija

Šiaulių Didždvario gimnazija

Vilniaus Jono Basanavičiaus
gimnazija

Vilniaus Mykolo Biržiškos
gimnazija

Vilnius Jono Pauliaus II
gimnazija

Alytaus šv. Benedikto gimnazija

Joniškio žemės ūkio mokykla

Kaišiadorių r. Algirdo Brazausko gimnazija

Kauno apskrities dailės gimnazija

Kauno Stepono Dariaus ir Stasio Girėno gimnazija

Klaipėdos siuvimo ir paslaugų verslo mokykla

Lietuvos aklyjų ir silpnaregių ugdymo centras

Lietuvos kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centras

Marijampolės Sūduvos gimnazija

Panevėžio Juozo Miltinio gimnazija

Pasvalio Petro Vileišio gimnazija

Radviliškio Vaižganto gimnazija

Rokiškio r. Kamajų Antano Strazdo gimnazija

Šiaulių r. Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazija

Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų mokykla

Trakų r. Onušio gimnazija

Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų mokykla

Vilniaus lietuvių namai

Vilniaus r. Pagirių gimnazija

Vilniaus Žemynos gimnazija

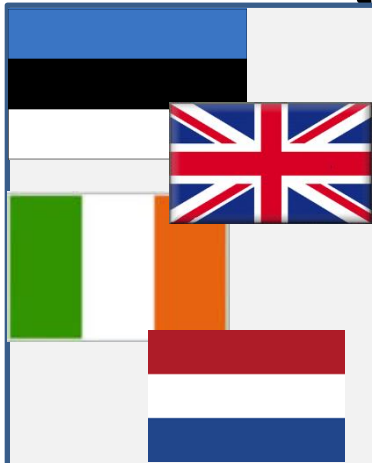
VšĮ „Vilniaus Valdorfo mokykla“

Brandos darbo idėja

Kodėl diegiamas į Lietuvos išorinio vertinimo sistemą?

Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija
Tikslas - įvesti kaupiamąjį kriterinį vertinimą ir mokymosi rezultatų pripažinimą

Kokia kitų šalių patirtis?

Šių šalių projektinio/ilgalaikio/kūrybinio projekto/darbo idėja – dalis galutinio mokinio įvertinimo. Pvz., Airijoje, skirtinguose dalykuose skirtingas svoris (40–60 proc.), Estijoje reikia parengti vieną projektinį darbą, kad galėtų pretenduoti į atestatą, D. Britanijoje, Nyderlanduose rengia kiekvienam mokomajam dalykui, yra vykdomas monitoringas ar projektinio darbo ir centralizuoto egzamino įvertinimas sutampa.

Brandos darbo programa ir vykdymo instrukcija

Brandos darbo pagrindinės idėjos

- **Mokinys renkasi pats** – mokomąjį dalyką, kryptį, idėją ir jos įgyvendinimo strategiją;
- **Mokinys rengia brandos darbą ugdymo procese** – pažįstamoje aplinkoje, pats planuodamas laiką ir organizuodamas savo veiklas, prisiimdamas atsakomybę už siekiamą rezultatą;
- Brandos darbo **rengimo ir vertinimo procese numatyti saugikliai**, kurie turi užtikrinti vertinimo patikimumą ir kokybę.

Kūrybingas, atsakingas, motyvuotas, planuojantis, veiksmingai komunikuojantis, sąžiningas, kritiškai mąstantis, keliantis probleminius klausimus, konstruktyviai sprendžiantis problemas, įsivertinantis, siekiantis įgyti žinių ir taikantis problemų sprendimo strategijas.

Brandos darbo tikslas

Ugdyti(-is), patikrinti ir įvertinti mokinio pasirinkto dalyko ar ugdymo srities kompetencijas, įgytas mokantis pagal vidurinio ugdymo programą.

Brandos darbo uždaviniai:

- **Sudaryti mokiniui galimybę** laisvai pasirinkti geriausiai jo gebėjimus, poreikius ir interesus atitinkančią brandos darbo idėją (problema, objektą, sumanymą), savarankiškai tyrinėti, analizuoti, sukurti ir pristatyti savo veiklos rezultatus;
- **Suteikti informacijos mokiniui**, planuojant tolesnį mokymąsi ir profesinę karjerą.

2. Brandos darbas prilyginamas mokykliniam brandos egzaminui, tačiau jis nėra privalomo lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino atitikmuo.

- Brandos darbas negali pakeisti lietuvių kalbos ir literatūros egzamino, bet mokinys gali laikyti egzaminą ir rengti brandos darbą iš lietuvių kalbos.
- Brandos darbo įvertinimas iš bet kurio dalyko nėra prilyginamas ir konvertuojamas į dalyko VBE įvertinimą.

3. Brandos darbui įgyvendinti mokykla gali pasitelkti mokslo ir studijų institucijas, profesinio mokymo įstaigas, kitas įmones, įstaigas, organizacijas.

Atvirumas, pereinamumas iš vidurinio ugdymo į aukštąjį mokslą, sudaro sąlygas pasinaudoti ne tik mokslo baze (laboratorijomis (STEAM), priemonėmis), bet ir konsultacijomis.

4. Brandos darbas – vidurinio ugdymo programos baigiamosios (arba kitos, jei dalyko programa intensyvinama ir baigiama anksčiau) klasės mokinio (kelių mokinių) ilgalaikis darbas, rengiamas ugdymo procese. Brandos darbą galima rengti iš visų individualaus ugdymo plano vidurinio ugdymo programos dalykų.

- Nėra diskriminacijos kurio nors dalyko atžvilgiu, nėra skirstoma į egzamininius ir neegzamininius dalykus, lengvus ir sunkius, atliktas tyrimas rodo, kad galima parengti solidų darbą ir iš pasirenkamųjų mokomųjų dalykų, pvz. *Kėdainių Šviesiosios gimnazijos mokinių nuostatos į manipuliacijų tyrimais (psichologija).*

7. Pagal veiklos pobūdį brandos darbo metu gali būti atliekamas tyrimas ar kuriamas produktas, pavyzdžiui, istorijos šaltinių analizė, gamtamoksliniai tyrimai, duomenų bazės kūrimas **ir pan.** Jei mokinys atlieka tyrimą, tuomet jo aprašymas laikomas brandos darbo aprašu. Kuriant produktą papildomai rengiamas brandos darbo aprašas.

- Tai sudaro veikimo laisvę, kurios negali numatyti programos rengėjai. Taigi, bus diskusinių tematikų, atlikimo technikų, kur reikės priimti sprendimą ar tai tinkamas BD objektas.

9. Mokinys renkasi individualaus ugdymo plano dalyką (-us) ar ugdymo sritį (-is), iš kurių rengs brandos darbą. **Gali būti rengiamas ir integruotas brandos darbas.**

Pavyzdžiai:

- Lito – nacionalinės valiutos – įvedimo aktualumas nepriklausomybei (istorija+ekonomika)
- Matematikos taikymas dirbant skaičiuokle MS Excel (IT+matematika)

12. Brandos darbo vadovas privalo supažindinti mokinius su brandos darbo vykdymo ir vertinimo reikalavimais. **Prižiūri**, stebi, analizuoja, **fiksuoja ir vertina** mokinio brandos darbo rengimo eigą, konsultuoja ir padeda mokiniui, užpildo brandos darbo vadovo vertinimo lapą ir jį pateikia Brandos darbo vertinimo komisijai.

Turi skatinti mokinių savarankiškumą ir iniciatyvą, jo vaidmuo –tik konsultuoti, patarti, kelti į tikslingą mokinio veiklą orientuotus nukreipiamuosius klausimus.

Turi tartis su kitais mokytojais, kurie vadovauja brandos darbo rengimui – dėl temų, tikslų, uždavinių formuluočių.

BD vadovo atsakomybė yra tai, kad pirmame BD rengimo etape, iki tarpinio pristatymo, objektyviai, reikliai vertintų mokinio daromą pažangą, vadovas turi būti atsakingas už savo rašomų įvertinimų patikimumą ir pagrįstumą.

16. Taškai, skiriami už brandos darbo dalis skirstomi taip:

16.3. už pristatymą skiriama 20 procentų taškų (už pristatymo turinį, kalbėjimo situaciją, refleksiją ir **įsivertinimą**).

- Įsivertinimas yra BD rengimo ir pristatymo dalis. Įsivertinimas turi atspindėti apraše ir pristatyme, taškus skiria BD vadovas ir vertinimo komisija.
- Įsivertindamas mokinys turi pasinaudoti tarpinių rezultatų pristatymo patirtimi.
- Įsivertinimas raštu / žodžiu

17. Brandos darbą vertina darbo vadovas ir vertinimo komisija:

17.1. brandos darbo vadovas vertina brandos darbo procesą ir rezultata;

17.2. **vertinimo komisija** vertina brandos darbo rezultata ir pristatymą;

- Vertinimo komisija bus išorinė (savivaldybės lygmenyje).

18. Visos brandos darbo dalys mokiniui yra privalomos. Jei bent viena brandos darbo dalis yra neatlikta, brandos darbas nevertinamas ir galutiniu brandos darbo įvertinimu laikomas įvertinimas – „neišlaikyta“.

Dėl to, kad matematiškai yra galimybė be kurios nors dalies gauti teigiamą įvertinimą.

19. Mokykla, kaip brandos darbo vykdymo centras, turi būti pasiruošusi kiekviename brandos darbo vykdymo etape Nacionaliniam egzaminų centrui teikti informaciją apie brandos darbo temų formulavimą, įgyvendinimą ir vertinimą. Siekdamas vykdymo ir vertinimo kokybės Nacionalinis egzaminų centras numato kasmet patikrinti dalį brandos darbų.

- KELTO sistema, konsultantai, jų atvykimas.
- Kadangi rezultatas įskaičiuojamas į stojimo balą, tai bus dedamos maksimalios pastangos, remiantis menų ir technologijų egzamino patirtimi, pervertinimą organizuoti dar nesibaigus mokslo metams, kad į atestatą būtų įrašomas pervertinimo rezultatas.

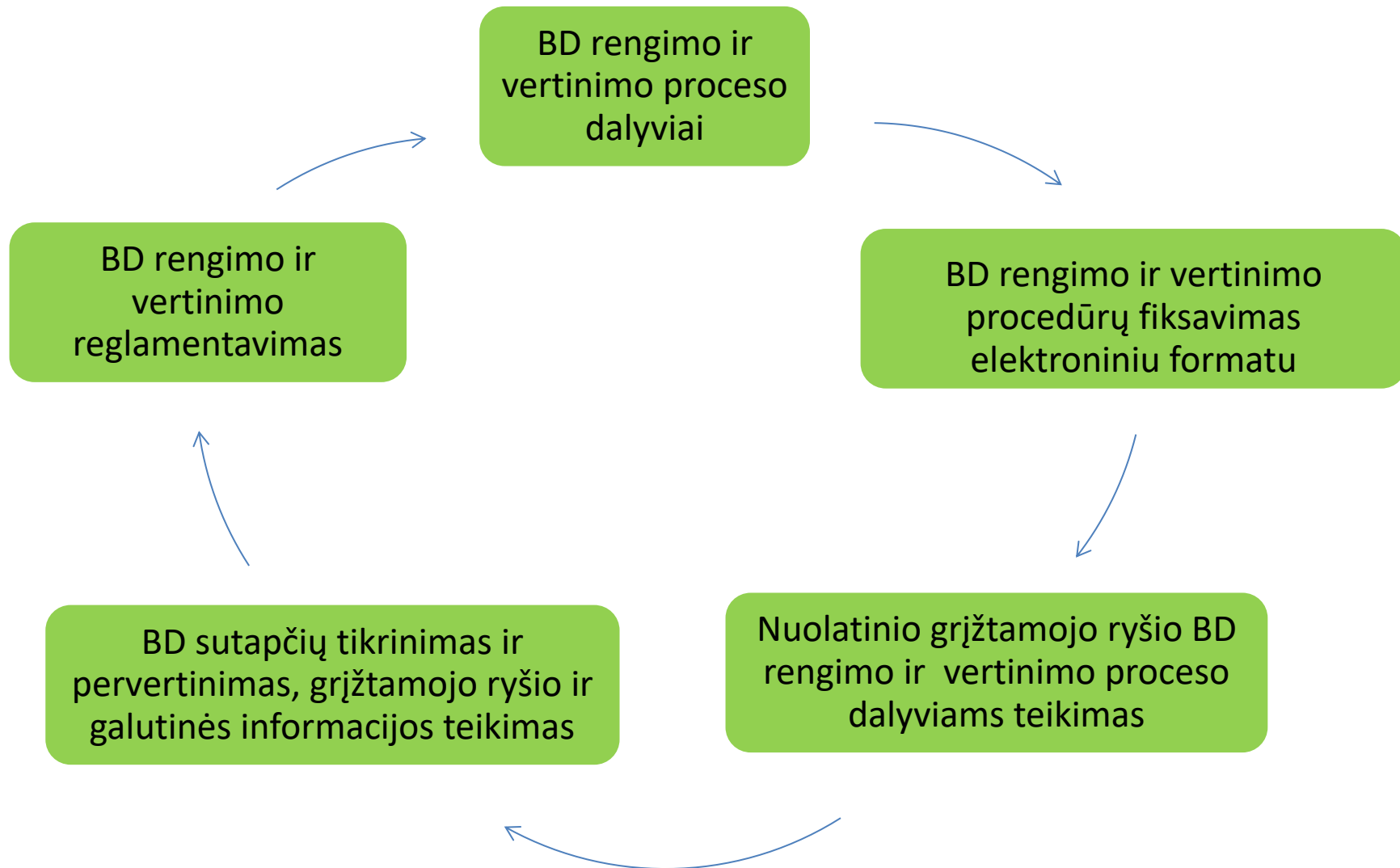
Brandos darbo struktūra

	Procesas (proc.)	Rezultatas	Pristatymas (proc.)
		Tyrimas, produktas ir aprašas (proc.)	
Rengimas	30	50	20
Vertinimas	Darbo vadovas	Darbo vadovas	Vertinimo komisija
		Vertinimo komisija	
	30 proc.	25 / 25 proc.	20 proc.

Vykdyimo instrukcija 2017–2018 m.

Iki 2017 m. rugsėjo 18 d.	Mokinys pasirenka brandos darbą.
Nuo 2017 m. spalio 16 d. iki 2018 metų kovo 16 d.	Rengiamas brandos darbas.
Nuo 2017 m. lapkričio 20 d. iki gruodžio 8 d.	Į duomenų perdavimo sistemą KELTAS suvedami mokinio brandos darbo tarpinių įvertinimų rezultatai.
Nuo 2017 m. gruodžio 18 d. iki 2018 m. sausio 8 d.	Mokinys darbo vadovui pateikia parengtą brandos darbo aprašą. Brandos darbo vadovas perduoda mokinio parengtą brandos darbo aprašą asmeniui, mokykloje atsakingam už duomenų perdavimo sistemą KELTAS, o šis įkelia brandos darbo aprašą į duomenų perdavimo sistemą KELTAS.
2018 m. sausio 22 d.	NEC į duomenų perdavimo sistemą KELTAS įkelia mokinių pateiktų brandos darbų aprašų tikrinimo antiplagiato programa rezultatus.
Nuo 2018 m. sausio 22 d. iki vasario 2 d.	Brandos darbo vadovas vertina mokinio brandos darbo aprašą.
iki 2018 m. vasario 28 d.	Vertinimo komisijos pirmininkas pateikia įvertintus darbus ir pastabas raštu mokyklos vadovui.
2018 m. kovo 7–16 d.	Vyksta brandos darbo pristatymai vertinimo komisijoms.

Brandos darbas. Kokybės saugikliai

Brandos darbas. Išoriniai kokybės saugikliai (1)

Rengimo procese:

- Informacija apie mokinį, kuris rengia BD bus renkama NEC viso rengimo ir vertinimo proceso metu (registracija, BD sritis, tema, vadovas, tarpiniai įvertinimai, BD atskirų dalių įvertinimai).
- Į BD rengimą, suderinus su mokyklos vadovu, gali įsitraukti kitų ugdymo įstaigų ir mokslo institucijų atstovai.
- Mokinys ir BD vadovas, išoriniai konsultantai keičiasi informacija virtualioje aplinkoje.
- BD aprašas tikrinamas antiplagiato programa.

Brandos darbas. Išoriniai kokybės saugikliai (2)

Vertinimo procese:

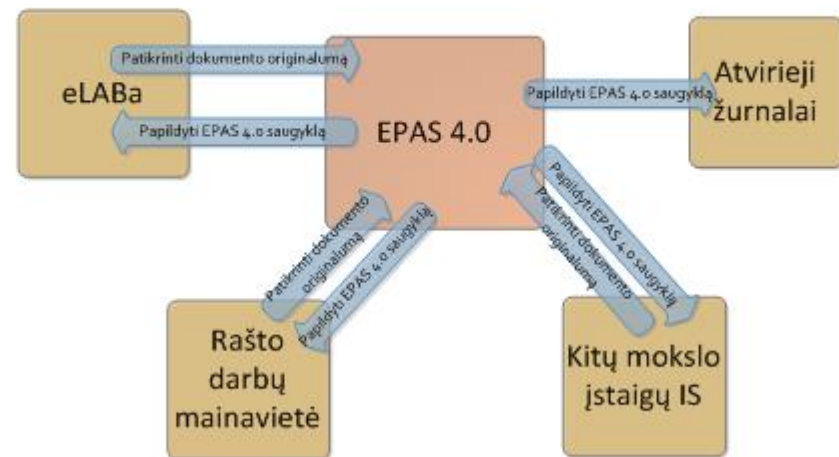
- BD vertinimo komisijas sudaro savivaldybių administracijų direktoriai ar jų įgalioti asmenys mokyklų vadovų teikimu.
- Į brandos darbo vertinimo komisiją gali būti įtraukiami aukštojo mokslo, mokslo institucijų atstovai. Stebėti pristatymų ir vertinimo komisijos darbo gali atvykti savivaldybės administracijos, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos, Nacionalinio egzaminų centro darbuotojai arba jų įgalioti asmenys.
- Siekiant vykdymo ir vertinimo kokybės, NEC gali paimti patikrinimui dalį brandos darbų.

Brandos darbo kokybės užtikrinimo priemonės

- Plagiato patikra eLABa dokumentų įvedimo procese (derybų su VU stadija)

Kaip veikia EPAS 4.0?

BD mokiniui

- Vieno mokinio rengiamas BD – 0,5 valandos jo individualiame ugdymo plane (priedas prie 56 minimalių privalomų pamokų per du metus – 11–12 klasėje).
- Preliminariai mokiniui – 17 valandų krūvis pusei metų planavimui, atlikimui, aprašo rengimui.

Vieno brandos rengimo finansinės sąnaudos

Galimybės apmokėti brandos darbo vadovui už darbą (priklauso nuo susitarimų mokykloje, o svarbiausia – nuo turimų mokyklos lėšų):

Rekomenduojamas optimaliausias atvejis, kai vienas mokytojas vadovauja iki 6 mokinių grupei (mokytojui tarifikuojama 1 kontaktinė valanda per savaitę pusei metų).

Jei mokykla turi mažiau lėšų, tai tada remiantis Švietimo įstaigų darbuotojų ir kitų įstaigų pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos aprašu:

35. Mokytojams papildomai tarifikuojamos valandos:

35.4. Už darbų planavimą, renginių organizavimą, ruošimąsi renginiams, metodinę veiklą, brandos darbų, projektų rengimą ir dalyvavimą projektų veikloje, už mokyklos veiklos įsivertinimą, informacinių komunikacinių technologijų diegimo koordinavimą, vadovavimą bendrabučiui, mokomosioms dirbtuvėms, laboratorijoms, vadovavimą meno kolektyvui, turinčiam meninio pajėgumo kategoriją, ir kitus darbus - 0,5-3,5 valandos (nepriklausomai nuo kontaktinių valandų skaičiaus per savaitę).

Valandų skaičių, konkretų darbą ir laikotarpį, suderinęs su darbuotojų atstovais, nustato įstaigos vadovas.

Kitos apmokėjimo brandos darbo vadovams galimybės:

- tarifikuoti konsultacines valandas,
- tarifikuoti modulį;
- apmokėjimas už papildomus darbus;
- integracija į neformalųjį ugdymą (šis atvejis tikėtų, jei pvz., mokytojas-darbo vadovas turi neformalaus ugdymo užsiėmimą ir brandos darbą pas jį rašo tik vienas ar du mokiniai. Žinoma, galimi ir kiti variantai-kai pas jį rašo daugiau mokinių).

Apibendrinimas

- Leidžia gauti informaciją mokiniui, kur aš esu stiprus
- Sudaro sąlygas veikti saugioje simuliacinėje aplinkoje
- Turi kompetencijų matavimo skalę

Biologija, chemija, fizika, geografija, informacinės technologijos, istorija, lietuvių kalba ir literatūra, matematika, užsienio kalbos...